

Procedurele rechtvaardigheid

Procedurele rechtvaardigheid is van invloed op de legitimiteit van de politie¹. Wanneer burgers het handelen van politiemensen kunnen volgen of begrijpen, dan is de kans groter dat het gezag van de politie door hen als rechtvaardig en acceptabel wordt beschouwd. Dat heeft voor een groot deel te maken met de communicatie die in de operatie plaatsvindt. Bovendien schenken burgers eerder vertrouwen aan gezag dat zij als legitiem beschouwen². Het vertrouwen van burgers is op deze manier ook weer van invloed op de manier waarop de politie haar gezag kan uitoefenen. Vertrouwen beïnvloedt namelijk de bereidheid van burgers om de politie te gehoorzamen, zich aan de wet te houden en mee te werken of samen te werken met politie en justitie. Voor Politieacademies is het daarom belangrijk om er aandacht aan te besteden.

Via onderzoek naar politiewerk en de manier waarop burgers dit ervaren, is de ‘procedural justice theory’ tot stand gekomen¹. Deze theorie is verder uitgewerkt in vier handvatten³ voor de communicatie die in de operatie tussen politiemensen en burgers plaatsvindt. Kort gezegd is het voor politiemensen van belang om burgers een stem te geven (1 - voice), burgers met waardigheid en respect te behandelen (2 - dignity and respect), zowel neutraliteit uit te stralen als met meervoudige partijdigheid om te gaan (3 - neutrality) en inzichtelijk te maken op welke manier zij optreden in het belang van alle mensen waarmee zij te maken hebben (4 - trust and accountability).

Een doeltreffende strategie

Op deze manier wordt procedurele rechtvaardigheid een doeltreffende strategie³ om legitimiteit¹, vertrouwen² en gezag te kunnen bevorderen. In de wetenschap is discussie over de manier waarop de toepassing van de ‘procedural justice theory’³ door Politieacademies kan worden uitgeleerd via casuïstiek en bodycams⁴ en in trainingen vorm krijgt door de individuele politiemens, de leeromgeving en de politieorganisatie⁵. Deze vier elementen van procedurele rechtvaardigheid³ zijn – in lijn met de kernwaarden van de nationale politie⁶ – al geïntegreerd in het politieonderwijs. Toch was het waardevol om deze vier elementen als leidende principes toe te passen in een trainingsweek over communicatie in de operatie.

Procedurele rechtvaardigheid: doeltreffende strategie om legitimiteit, vertrouwen en gezag te bevorderen.

Procedurele rechtvaardigheid toepassen

Dit artikel gaat over een trainingsweek om procedurele rechtvaardigheid¹ concreet te maken in de communicatie die in de operatie plaatsvindt. Het programma is met het model ‘community of inquiry’⁷ door docenten van Politieacademies in Nederland, Duitsland, Noorwegen, Zweden en IJsland opgezet in samenwerking met de Politieacademie in Finland. Het accent lag daarom niet alleen op cognitieve leerdoelen⁴, maar sterk op praktische vormen van leren⁷. De studenten hebben veel met acteurs en bodycams geoefend. Mini-colleges en groepswerk zijn ingezet om dit gericht te ondersteunen. De eerder genoemde handvatten voor procedurele rechtvaardigheid³ waren steeds de basis voor kritische reflectie en het aangaan van de dialoog⁷. De trainingsweek is mogelijk gemaakt door subsidie van Erasmus+⁹ en is in 2022 voor de eerste keer in Oslo uitgevoerd. Uit toegepast onderzoek met vragenlijsten en focusgroepen zijn interessante bevindingen naar voren gekomen over de betekenis van

politiemensen met een leiderschapsrol en het leren dat heeft plaatsgevonden. Deze twee bevindingen komen verderop in het artikel uitgebreider aan bod.

Professionalisering met een internationale component

De deelnemers geven in de evaluatie terug dat deze vorm van professionalisering met een internationale component van betekenis is geweest voor hun professionele en persoonlijke ontwikkeling. Een deelnemer benoemde 'dat politiewerk in verschillende landen tegelijk zo hetzelfde en zo verschillend kan zijn'. Een andere deelnemer gaf aan dat 'de grootste bijdrage van de trainingsweek is geweest om in staat te zijn om de theorie te kunnen verbinden aan een goede aanpak in de praktijk, die met ervaring komt'. Daarnaast had de trainingsweek bijgedragen aan 'op academisch niveau te kunnen benoemen waarom wat ik doe goed kan werken'. Verder benoemde een deelnemer dat 'het goed is om in de spiegel te kijken naar hoe je aanpak is en dat dingen niet altijd zijn zoals ze lijken'. Ook werd door deelnemers benoemd dat het van betekenis was om te leren over 'communicatie', 'lichaamstaal', 'een hogere of lagere status aannemen', 'aanpassingsvermogen' en 'internationale samenwerking'. Ten slotte werd ook benoemd dat 'het werken met bodycams een goede leerervaring was'.

Politiemensen met een leiderschapsrol

Ongeveer acht maanden na de trainingsweek zijn de deelnemers uit de verschillende landen uitgenodigd voor een focusgroep. Het doel van deze focusgroepen was om de ervaringen van deelnemers tijdens en na de trainingsweek verder te kunnen begrijpen om meer te weten te komen over het leren dat had plaatsgevonden. Verder wilden de betrokken docenten graag weten of de deelnemers de handvatten voor procedurele rechtvaardigheid³ konden toepassen in hun politiewerk in eigen land. In alle focusgroepen kwamen voorbeelden naar voren over de meerwaarde van het samenwerken met collega's uit andere landen en het toepassen van de nieuwe inzichten in de operatie. In de focusgroepen met de deelnemers uit Nederland, Noorwegen en IJsland werd ook gesproken over de betekenis van de handreiking van politiemensen met een leiderschapsrol. Wanneer zij nieuwe inzichten verwelkomen en de handvatten vanuit hun rol bekrachtigen, dan is het makkelijker om ze in de operatie toe te kunnen passen. Naar voren kwam dat steun van leidinggevend in de eigen politieorganisatie doorslaggevend is om de aangeleerde best-practices uit de trainingsweek in de eigen praktijk toe te passen: een student die expliciet ruimte kreeg, kon werkwijzen voor de-escalatie toepassen, terwijl een ander zonder die steun op weerstand stuitte. Leiderschap dat actief ondersteunt, aanmoedigt en faciliteert om over de grenzen heen aangeleerde praktijken te borgen, is daarmee essentieel.

Handreiking van politiemensen met een leiderschapsrol.

Transformatief leren

Omdat 16 van de 28 deelnemers via de vragenlijst hebben aangegeven dat hun rolverwachtingen zijn veranderd door de trainingsweek, is naar voren gekomen dat transformatief leren¹⁰ heeft kunnen plaatsvinden. Uitkomsten op het gebied van transformatief leren verwijzen naar diepgaande veranderingen die optreden in de manier waarop iemand de wereld ervaart, conceptualiseert en tegemoet treedt¹¹. De veranderingen die deelnemers hebben ervaren zijn vooral ontstaan door het groepswork, de rollenspellen en het reflectief schrijven, maar ook door de mini-colleges, de onderwijsleergesprekken en de presentaties. Kort gezegd is er hierdoor wat bewijs voor het optreden van transformatief leren¹⁰. Voor de betrokken docenten was het verrassend dat deze vorm van leren kan optreden in een kort trainingsprogramma. De betrokken docenten denken dat het gebruik van verhalende didactiek impact heeft gehad op het transformatief leren¹². Tijdens de trainingsweek is onder andere aandacht geweest voor procedurele rechtvaardigheid voor, tijdens en na de coronacrisis.

Conclusie en reflectie

De deelnemers hebben na afloop aangegeven dat de trainingsweek over procedurele rechtvaardigheid in de communicatie in de operatie een belangrijke bijdrage heeft geleverd aan hun professionele en persoonlijke ontwikkeling. Deze vorm van professionalisering is omwille daarvan waardevol geweest. De internationale component heeft onderdeel uitgemaakt van de bijdrage van het programma. Het samenwerken met collega's uit andere landen heeft een belangrijke rol gespeeld, samen met de verschillende vormen van leren die tijdens de trainingsweek zijn ingezet. Dit wordt verder onderstreept doordat na afloop enig bewijs naar voren is gekomen voor het optreden van transformatief leren. Bij zowel de deelnemers als de betrokken docenten is sprake geweest van diepgaand leren over grenzen heen. De docenten uit Nederland hebben de verdiepende inzichten een plaats gegeven in het nieuwe politieonderwijs. De handvatten komen daar terug in het onderdeel over professioneel controleren en binnen trainingen waarin op basis van casuïstiek met acteurs wordt geoefend.

Het gebruik van verhalende didactiek heeft impact gehad op het transformatief leren.

Keuzes voor politiemensen met een leidinggevende rol

Politiemensen met een leidinggevende rol kunnen op twee manieren een bijdrage leveren aan het inzichtelijk maken van procedurele rechtvaardigheid, het versterken van legitimiteit en vertrouwen en de wijze waarop politiemensen hun werk zo goed mogelijk kunnen doen. De eerste manier is om duidelijk positie te kiezen in het bekrachtigen van de handvatten waarmee procedurele rechtvaardigheid zichtbaar wordt gemaakt in de communicatie. Dat maakt het makkelijker om het in de praktijk toe te passen. Daarnaast is een tweede manier om mensen de kans te geven om zich te professionaliseren, door nieuwe inzichten vanuit het samenwerken met andere korpsen te verwelkomen en het mogelijk te maken dat collega's een keer deelnemen aan een trainingsweek met een internationaal karakter.

Toegepast onderzoek

Om de inzichten op het gebied van transformatief leren verder te verdiepen, kan het toegepast onderzoek worden voortgezet door de vragenlijst te herhalen en verder aan te vullen met focusgroepen. Dat is nodig om verder te kunnen begrijpen hoe het transformatief leren precies kan ontstaan in een relatief kort programma. Het zou zinvol zijn als de betrokken docenten zich via de verbinding van onderwijs met onderzoek verder kunnen blijven professionaliseren. Het onderzoek van de docent Joshua Phelps is een basis geweest voor de casuïstiek, in combinatie met inzichten vanuit de verschillende Politieacademies. Verder heeft emeritus hoogleraar Kathleen King meegedacht over de manier waarop de vragenlijst 'learning activities survey' in de context van politieonderwijs kon worden ingezet, om te meten of transformatief leren al dan niet was opgetreden. Ten slotte heeft de kerngroep weerbaarheid met lector en hoogleraar Annika Smit geïnspireerd in het bevorderen van kritische reflectie en dialoog.

Over de auteurs

Jasper Erkens is als docent en coach verbonden aan de Politieacademie te Apeldoorn. Zijn taken in het politieonderwijs combineert hij met wetenschappelijk onderzoek naar de weerbaarheid van politiemensen.

Stephanos Anastasiadis werkt bij de Polizeiakademie Niedersachsen in Hannoversch Münden. Hij is daar als professor verbonden aan de vakgroep sociale wetenschappen en leiderschap. Zijn onderzoek is onder andere gericht op organisatieleren, verantwoord machtsgebruik en didactiek.

Suzanne Bancel werkt bij de Politihøgskolen in Oslo. Zij is daar als senior adviseur internationalisering betrokken bij de internationale weken voor de bacheloropleiding politiestudies en werkt daarbij samen met verschillende Politieacademies.

Tineke Krol werkt bij de Politieacademie in Apeldoorn. Zij is daar als docent verbonden aan de leerlijn professionele beroepsidentiteit. Op dit moment is zij bezig met het afronden van de masteropleiding toegepaste psychologie.

Referenties

1. Mike Hough, Jonathan Jackson, Ben Bradford, Andy Myhill and Paul Quinton. Procedural Justice, Trust, and Institutional Legitimacy. *Policing: A Journal of Policy and Practice* 4, no. 3 (2010): 203-210, <https://doi.org/10.1093/police/paq027>.
2. Philip Colin Bolger and Glenn D. Walters. The relationship between police procedural justice, police legitimacy, and people's willingness to cooperate with law enforcement: A meta-analysis. *Journal of Criminal Justice*, 60 (2019): 93-99, <https://doi.org/10.1016/j.jcrimjus.2019.01.001>.
3. Wesley G. Skogan, Maarten van Craen and Cary Lynn Hennessy. Training police for procedural justice. *Journal of Experimental Criminology*, 11 (2015): 319-334.
4. Joshua M. Phelps, Jon Strype, Sophie Le Bellu, Saadi Lahlou and Jan Aandal. Experiential Learning and Simulation-Based Training in Norwegian Police Education: Examining Body-Worn Video as a Tool to Encourage Reflection. *Policing: A Journal of Policy and Practice*, 12, no. 1 (2016), 50-65, <https://doi.org/10.1093/police/paw014>
5. Tal Jonathan-Zamir, Yael Litmanovitz and Noam Haviv. What Works in Police Training? Applying an Evidence-Informed, General, Ecological Model of Police Training. *Police Quarterly*, 26, no. 3 (2022), 279-306, <https://doi.org/10.1177/10986111221113975>.
6. De kernwaarden zijn: integer, betrouwbaar, moedig en verbindend. In de beroepscode politie is meer informatie over de vier kernwaarden te vinden: <https://www.politie.nl/informatie/beroepscode-van-de-politie-en-integriteit.html>
7. Randy Garrison. Online community of inquiry review: Social, cognitive, and teaching presence issues. *Online Learning*, 11, no. 1 (2019), 61-72, <https://doi.org/10.24059/olj.v11i1.1737>.
8. Het programma Erasmus+ verstrekt subsidies aan hogescholen om via internationale samenwerkingsverbanden programma's aan te bieden waarmee studenten en docenten zich kunnen professionaliseren. Op deze pagina is meer informatie over het programma te vinden: <https://erasmus-plus.ec.europa.eu/nl>
9. Jean Lave. The practice of learning. in *Contemporary Theories of Learning*, ed. Knud Illeris (Routledge, 2009), 200-208.
10. Kathleen King. *Handbook of the Evolving Research of Transformative Learning* (Information Age Publishing, 2009), 3-44.
11. Chad D. Hoggan. Transformative Learning as a Metatheory. *Adult Education Quarterly* 66, no. 1, 57-75, <https://doi.org/10.1177/0741713615611216>.
12. Joseph DeSapio. Transformational Learning: A Literature Review of Recent Criticism. *Journal of Transformative Learning* 4, no. 2, 56-63.